

การจัดที่ดินเพื่อกิจการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่อง กับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม



พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘

และที่แก้ไขเพิ่มเติม

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๒

การปฏิรูปที่ดินมีอุปสรรค
ทำให้การทำงานไม่อาจดำเนินไป
โดยเหมาะสม



ขยายขอบเขตการจัดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน
ให้กว้างขวางขึ้น

- ช่วยเหลือผู้ที่ประสงค์จะเป็นเกษตรกรได้
- อาจจัดที่ดินให้แก่ผู้ประกอบการสนับสนุน
และเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินได้



เพื่อให้งานดำเนินไปครบวงจร
ของภาคเกษตรกรรม

นอกจากนั้น ในการจัดหาที่ดินมาปฏิรูปที่ดินได้ มีปัญหาว่าจะจัดซื้อที่ดินจากผู้ที่มีครใจขายได้หมดทั้งแปลงหรือไม่ และการนำที่ดินของรัฐมาใช้จัดที่ดิน มีปัญหาว่า
ยังไม่มีแนวทางที่แน่ชัดระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ เกิดปัญหาว่า ส.ป.ก. สมควรจะนำที่ดินส่วนใดมาใช้จัดได้เมื่อใดและเพียงใด ทั้งยังมีข้อจำกัดที่ ส.ป.ก. จะเข้าดำเนินการ
ในที่ดินที่มีผู้ประสงค์บริจาค เพราะที่ดินนั้นต้องกลายเป็นที่ราชพัสดุและที่ดินอาจมีขนาดไม่กว้างมาก ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะกำหนดเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเล็ก ๆ
โดยพระราชกฤษฎีกาหลายฉบับ ส่วนในขั้นนำที่ดินมาจัดให้แก่ประชาชนนั้น กฎหมายปัจจุบันได้ แยกข้อแตกต่างระหว่างที่ดินที่เป็นของรัฐมาแต่เดิมกับที่ดินที่ได้มา
โดยการจัดซื้อหรือเวนคืน ทำให้ไม่อาจจัดสิทธิในที่ดินให้แก่ประชาชนให้สอดคล้องกัน

สมควรแก้ไขโดยคำนึงถึงเป้าหมายและความต้องการของผู้ขอรับ การจัดที่ดินเป็นสำคัญเพื่อให้สิทธิในที่ดินมีส่วนเกื้อหนุนสภาพ
ความเป็นอยู่ในภาคเกษตรกรรมตามความเป็นจริง

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘

และที่แก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา ๔

- การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หมายความว่า >>> การปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิ และการถือครองในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
>>> การจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

โดยรัฐนำ

- ที่ดินของรัฐ หรือ
- ที่ดินที่รัฐจัดซื้อ หรือ
- เวนคืนจากเจ้าของที่ดิน ซึ่ง >> **มิได้**ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นด้วยตนเอง หรือ
>> มีที่ดินเกินสิทธิตาม พ.ร.บ. นี้

เพื่อจัดให้แก่

- เกษตรกร
 - ผู้**ไม่มี**ที่ดินของตนเอง หรือ
 - มีที่ดินเล็กน้อย**ไม่เพียงพอ**แก่การครองชีพ
 - สถาบันเกษตรกร
- โดย >> เช่าซื้อ หรือ
>> เช่า หรือ
>> เข้าทำประโยชน์

โดยรัฐให้ความช่วยเหลือ

- พัฒนาอาชีพเกษตรกร
 - ปรับปรุงทรัพยากร และปัจจัยการผลิต
 - ตลอดจนการผลิตและการจำหน่าย
- ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น



พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘

แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๒

มาตรา ๒๖ (๔)

ถ้าเป็นที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ
เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติให้ดำเนินการ
ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในที่ดิน
เขตป่าสงวนแห่งชาติส่วนใดแล้ว



เมื่อ ส.ป.ก. จะนำที่ดินแปลงใด
ในส่วนนั้นไปดำเนินการ
ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม



ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินมีผล ดังนี้
เป็นการเพิกถอนป่าสงวนแห่งชาติในที่ดินแปลงนั้น
และให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้
ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้
โดยไม่ต้องดำเนินการเพิกถอนตามกฎหมาย
ป่าสงวนแห่งชาติ

มาตรา ๒๖ วรรคสอง

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการ
ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ตาม (๔)



ให้พนักงานเจ้าหน้าที่
ตามพระราชบัญญัตินี้



เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ
มีอำนาจ

- ให้เช่าที่ดินอันเป็นป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าวได้
- และให้ค่าเช่าที่ได้มาตกเป็นของกองทุน
การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘

แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๒

มาตรา ๓๐ วรรคห้า



- **ส.ป.ก.** มีอำนาจจัดที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ให้บุคคลใดเช่า เช่าซื้อ ซื้อ หรือเช่าทำประโยชน์
- กิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินตามที่ รมต.กษ. ประกาศกำหนดใน**ราชกิจจานุเบกษา**
 - ประกาศ กษ. เรื่อง กำหนดกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุน หรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๓
 - ประกาศ กษ. เรื่อง กำหนดกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุน หรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมฯ (ฉบับที่ ๒) ประกาศ ณ วันที่ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓
- ตามขนาดการถือครองในที่ดินที่ คปก. เห็นสมควร **ซึ่งต้องไม่เกิน ๕๐ ไร่**
- หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอนุญาตหรือการให้ผู้ได้รับอนุญาตถือปฏิบัติให้เป็นไปตามที่ **คปก.** กำหนด โดยความเห็นชอบของ **กรม.**
 - ระเบียบ คปก. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอนุญาตและการให้ผู้รับอนุญาตถือปฏิบัติในการใช้ที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์สำหรับกิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๑

ประกาศ กษ. เรื่อง กำหนดกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมฯ ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๓

๑. กิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๑.๑ กิจการทางวิชาการเกษตร การสาธิต

การทดลองเพื่อประโยชน์ทางการเกษตร

๑.๒ กิจการที่ส่งเสริมหรือประกันราคาพืชผล

การเกษตรหรือลดต้นทุนการผลิต

ทางการเกษตร

๑.๓ กิจการที่เป็นข้อตกลงร่วมกับ ส.ป.ก.

ในการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต

ทางการเกษตร

๑.๔ กิจการที่เป็นการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม

และปัจจัยการผลิต ตลอดจนการผลิต

การจำหน่าย และการตลาดให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

๒. กิจการที่เป็นการเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

>>> ให้หมายถึงกิจการ แปรรูป ผลผลิตเกษตรกรรม

ซึ่งใช้ ผลผลิต ทางการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นหลัก

๓. กรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับประเภทกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามที่กำหนดไว้ในประกาศนี้

>>> ให้ คปก. เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัย



ประกาศ กษ. เรื่อง กำหนดกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมฯ (ฉบับที่ ๒) ประกาศ ณ วันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

เพิ่มข้อ ๑.๕ ของข้อ ๑ แห่งประกาศ กษ. เรื่อง กำหนดกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมฯ ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๓

กิจการที่เป็น การบริการ ในด้านเศรษฐกิจและสังคมในเขตดำเนินการปฏิรูปที่ดิน
 เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของเกษตรกร

- อยู่ในพื้นที่ที่ คปก. กำหนดให้เป็นพื้นที่เพื่อการนั้นโดยเฉพาะ

ประกาศ คปก. เรื่อง การจัดที่ดินชุมชนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

เขตที่ดินชุมชน หมายความว่า ชุมชนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่ คปก. กำหนดให้เป็นพื้นที่สำหรับการจัดที่ดินเพื่อกิจการที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของเกษตรกรใน

- การจัดการที่อยู่อาศัย
- กิจการสาธารณูปโภค
- และกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามมาตรา ๓๐ วรรคห้า (ประกาศฯ ข้อ ๓)

ประกาศ คปก. เรื่อง รายการกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ตามที่ รมต.กษ. ประกาศกำหนดฯ ประกาศ ณ วันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

- »» เพื่อให้การอนุญาตให้ใช้ที่ดินเพื่อกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดิน
เพื่อเกษตรกรรม
- มีความชัดเจน
 - เกิดผลสัมฤทธิ์
 - ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ปัจจุบัน
- สอดคล้องกับประกาศ กษ. ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๓
- และประกาศ ณ วันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓



ระเบียบ คปก. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอนุญาตและการให้ผู้รับอนุญาตถือปฏิบัติ ในการใช้ที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์สำหรับกิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๑

ผู้ประสงค์ขอรับการจัดที่ดิน (ระเบียบฯ ข้อ ๓ และข้อ ๔)

- บุคคลธรรมดา
- นิติบุคคล

ผู้พิจารณาอนุญาตคำขอรับอนุญาต (ระเบียบฯ ข้อ ๗)

- คปจ.
- คปก. กรณีผู้ขอรับอนุญาตเป็นคนต่างด้าว

การแจ้งให้ผู้ขอรับอนุญาตทราบมติ คปจ. (ระเบียบฯ ข้อ ๘)

- แจ้งให้ผู้ขอรับอนุญาตทราบภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ คปจ. มีมติ
- ในกรณีที่ คปจ. มีมติไม่อนุญาต แจ้งสิทธิอุทธรณ์ต่อ คปก. ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งมติ / ยื่นอุทธรณ์ที่ ส.ป.ก.จังหวัด

ระยะเวลาการเช่า เช่าซื้อ หรือเข้าทำประโยชน์ (ระเบียบฯ ข้อ ๙)

- ส.ป.ก. ประกาศกำหนด (ประกาศ ส.ป.ก. เรื่อง หลักเกณฑ์กำหนด
- ระยะเวลาการเช่า การเข้าทำประโยชน์ ตามระเบียบฯ
 - ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓
 - มติ คปก. ครั้งที่ ๒/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔

อัตราค่าตอบแทนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นไปตามที่ คปก. กำหนด (ระเบียบฯ ข้อ ๑๐)

- ประกาศ คปก. เรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดค่าตอบแทน ฯ พ.ศ. ๒๕๖๕

ผู้รับอนุญาตเข้าทำสัญญาภายใน ๓๐ วัน (ระเบียบฯ ข้อ ๑๓)

แบบของสัญญา ให้ ส.ป.ก. กำหนด (ระเบียบฯ ข้อ ๑๔)

- แบบสัญญา (หนังสือ ที่ กษ ๑๒๐๕/ว ๔๘๕ ลงวันที่ ๒๗ มิ.ย. ๔๓)
- หลักประกันสัญญา (หนังสือ ที่ กษ ๑๒๐๔/ว ๑๕๘ ลงวันที่ ๒๘ ก.พ. ๔๖)
- เลขที่สัญญา (หนังสือ ที่ กษ ๑๒๐๕/ว ๔๘๕ ลงวันที่ ๒๗ มิ.ย. ๔๓)
- การเรียงเลขที่สัญญา (หนังสือ ที่ กษ ๑๒๐๗/ว ๖๒๒๘ ลงวันที่ ๓๐ ธ.ค. ๖๔)



บันทึก เรื่อง กิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

กิจการอื่นที่สนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินตามมาตรา ๓๐ วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

- ต้องเป็นกิจการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามความหมายของคำนิยาม “การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม” ตามที่บัญญัติในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน
- พิจารณาจากลักษณะของกิจการและผลที่ได้จากกิจการนั้นประกอบกัน



บันทึก เรื่อง แนวทางการใช้ประโยชน์ในที่ดินของ ส.ป.ก. (การใช้ที่ดินที่ ส.ป.ก. ได้มา เพื่อก่อตั้งสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง)

การขอก่อตั้งสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงในที่ดินที่ ส.ป.ก. ได้มา จะเข้าลักษณะกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามประกาศ กษ. เรื่อง กำหนดกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมฯ ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๓ หรือไม่นั้น เป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่จะต้องพิจารณาเป็นราย ๆ ไปว่า สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงนั้นมีรูปแบบและลักษณะประการใด...

ฯลฯ

หากได้พิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ แล้วเห็นว่า กิจการของสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงดังกล่าวสามารถทำให้เกิด ความสะดวกแก่เกษตรกรในการประกอบเกษตรกรรมหรือเกษตรกรสามารถซื้อน้ำมันในราคาถูกกว่าแหล่งจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงอื่น ฯลฯ เป็นต้น แล้ว กรณีดังกล่าวก็อาจถือได้ว่า การก่อกำเนิดสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง ก็เป็นการลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรตามข้อ ๑.๒ ของประกาศ กษ. ...



คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด หมายเลขคดีแดง ที่ อ. ๑๗๒๘/๒๕๕๙

“...วัตถุประสงค์หลักของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเพื่อช่วยให้เกษตรกรมีที่ดินทำกิน และให้การใช้ที่ดินเกิดประโยชน์มากที่สุด รวมตลอดถึงการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น โดยการเช่า เช่าซื้อ เช่า หรือเช่าทำประโยชน์ โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การปรับปรุงทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ตลอดจนการผลิตและการจำหน่ายให้เกิดผลดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เกษตรกร ส่วนการจัดที่ดินให้แก่บุคคลใดเช่า เช่าซื้อ ซื้อ หรือเช่าทำประโยชน์เพื่อใช้สำหรับกิจการอื่นในเขตปฏิรูปที่ดินตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร และสหกรณ์กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้น เป็นข้อยกเว้นสำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในเขตปฏิรูปที่ดินเท่านั้น ซึ่งหลักการตีความกฎหมายเกี่ยวกับข้อยกเว้นของกฎหมายจะต้องตีความ โดยเคร่งครัด กล่าวคือ การจัดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินให้บุคคลใดใช้เพื่อกิจการอื่น กิจการนั้นจะต้อง สนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมซึ่งเกษตรกร ในเขตปฏิรูปที่ดินดังกล่าวต้องได้รับประโยชน์จากกิจการนั้นโดยตรง...”



